הלכה · משנה תורה · מפרשים · קרית ספר · ספר משפטים

קרית ספר על משנה תורה, הלכות טוען ונטען

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

קרית ספר על משנה תורה, הלכות טוען ונטען

רבי משה ב"ר יוסף מטראני [המבי"ט]

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/קרית-ספר-על-משנה-תורה-הלכות-טוען-ונטען/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה א 4
הלכה ג 4
הלכה ד 4
הלכה יג 4
פרק ב 5
הלכה א 5
הלכה ג 5
הלכה ט 5
פרק ג 5
הלכה א 5
הלכה ה 6
הלכה ו 7
הלכה ח 7
פרק ד 7
הלכה א 7
הלכה ד 7
פרק ה 7
הלכה א 7
הלכה ג 8
הלכה ד 8
הלכה ט 8
פרק ו 8
הלכה א 8
הלכה ו 8
פרק ז 8
הלכה א 8
הלכה ה 8
הלכה ז 9
הלכה ח 9
פרק ח 9
הלכה א 9
פרק ט 9
הלכה א 9
הלכה ד 9
הלכה ז 9
פרק י 10
הלכה א 10
פרק יא 10
הלכה א 10
פרק יב 10
הלכה א 10
פרק יג 10
הלכה א 10
פרק יד 10
הלכה א 10
פרק טו 11
הלכה א 11
הלכה ד 11
הלכה ו 11
פרק טז 11
הלכה א 11
הלכה ו 11
הלכה ט 11

פרק א

הלכה א

מצות רך לדון בדיני טוען ונטען דכתיב על כל דבר פשע וגו' אשר יאמר כי הוא זה ולשון מכלתא כי הוא זה עד שיודה במקצת ובזה יכנס כל מה שהוא נופל בין בני אדם מהתביעות קצתם על קצתם שיכנס בהם ההודאה או הכפירה כן כתב הרב ז"ל בספר המצות אשר לו מצוה רמ"ו וכדתנן ריש פרק שבועת הדיינים דבעינן הודאה לשבועת הדיינים שלמדוה מאשר יאמר כי הוא זה וכתיב עליו ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו דהיינו שבועה וכן אם כפר בכל ועד אחד מעיד הרי זה נשבע מן התורה וכדאמרינן התם בגמרא לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה דכל מקום ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה כדתניא התם ושומר נמי חייב שבועה כדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם וכל אלו הג' נשבעין ונפטרין מלשלם דכתיב ולקח בעליו ולא ישלם רישיה דקרא שבועת ה' תהיה בין שניהם ולקח בעליו את השבועה ולא ישלם הנתבע שוב כלום.

הלכה ג

כופר בכל אינו חייב שבועה מן התורה דבעינא כי הוא זה שמודה במקצת ואם נתן מיד מה שהודה בו אינו חייב שבועה כרב ששת פרק קמא דמציעא דכיון דאמר ליה הילך כמאן דנקיט להו מלוה דמי ולא הוי מודה מקצת. טענו חטים והודה בשעורים פטור משבועת התורה דבעיא הודאה ממין הטענה כדמשמע מקרא דכתיב כי הוא זה וטענת מחלת לי וכו' הוי נמי כופר בכל ופטור משבועת התורה.

הלכה ד

מי שלא רצה לישבע שבועת התורה גובין ממנו כל מה שתבע חברו. שבועת התורה אין מהפכין אותה כיון שהתורה הטילה שבועה עליו.

הלכה יג

גלגול שבועה מן התורה כדילפינן מדכתיב בסוטה אמן אמן מאיש זה אמן מאיש אחר אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה וכו' דאי מגלגול דאיש אחד ה"א הני מילי בדברים שראוי להשביע עליהם בעלמא דומיא דאיש אחד שראוי להשביע עליו אם קנא לה ממנו אבל בדברים שאין ראוי להשביע עליהם כלל כגון קרקעות הוה אמינא דאין מגלגלין קמ"ל ארוסה שאף על פי שאין ראוי להשביעה מצד עצמה לעולם כדמפרש התם אפילו הכי מגלגלין ומסברא אית לן דמיתורא דאמן אמן נפיק לן אפילו כהאי גוונא ולא מפלגי

בין דברים שדרכן להשביע לדברים שאין דרכן להשביע וכדאמר' בירושלמי כמו שהביא הר"ן ז"ל אשכחן איסורא דאוריתא ממונא מנא לן תנא דבי רבי ישמעאל קל וחומר ומה סוטה שלא ניתנה לישבע בעד אחד מגלגלין ממון שניתן לישבע בעד אחד אינו דין שמגלגלין אשכחן טענת ודאי שמא מנא לן נאמרה שבועה בפנים ושבועה מבחוץ מה שבועה שבפנים עשה בה ספק כודאי אף שבחוץ כן:

פרק ב

הלכה א

כל חשוד על השבועה אין משביעין אותו וכיון דלא משביעים ליה דידעינן דהוא חשוד וישבע לשקר חזרה שבועה למקומה כדתנן במתני' פרק כל הנשבעין וכרבותינו שבארץ ישראל דמפרשי חזרה שבועה למחוייב לה על זה שהודה במקצת וכיון שאינו יכול לישבע דהוא חשוד ישלם דהכי משמע קרא שבועת ה' תהיה בין שניהם היכא דמצי משתבע והיכא דלא מצי משלם וכתבו בתוספות פרק הגוזל דמדרבנן הוא דמיפסל.

הלכה ג

אין אדם נעשה חשוד על פי עצמו כדאמר רבא פרק דיני ממונות דאדם קרוב אצל עצמו דהא אין יכול לפסול עצמו על פיו דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה כדילפינן בדוכתיה ואדם קרוב הוא אצל עצמו.

הלכה ט

נשבע ובאו עדים שהוא חשוד או שנשבע לשקר מוציאין מידו מה שנטל כל שלא שב בתשובה:

פרק ג

הלכה א

אין מודה במקצת חייב שבועה מן התורה עד שיודה בפרוטה או יתר ויכפור בשתי מעין כסף או יתר וכדילפינן התם ריש פ' שבועת הדיינין דכתיב כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור כי יתן איש תחלת נתינה ב' כסף ועלה קאי כי הוא זה דבר חשוב ושיערו חכמים שמעה כסף דבר חשוב הוא וכתיב כלים מה כלים שנים אף כסף שנים וקאמר רחמנא כי הוא זה על זה באה השבועה כשיאמר כי הוא זה ורב דהלכתא כוותיה הכי קאמר כסף כי אתא מעיקרא לכפירה הוא דאתא ולאו לתחלת טענה דאם כן ליכתוב רחמנא כי יתן איש אל רעהו כלים לשמור ואנא אמינא אף כלים שנים והוה

ליה כסף נמי בהא כללא כסף דכתב רחמנא למה לי אם אינו ענין לטענה תנהו ענין לכפירה דבעיא כפירה ב' מעין כסף דומיא דכלים דהוו שנים והודאה בעיא בפרוטה דבבציר מפרוטה לאו הודאה היא כיון דלא הוי ממון והאי כסף דאמרינן דהוי ב' מעין כסף ולא מטבע כסף אחר משום דאמרינן בירושלמי סוף מטבע כסף מעה כלומר שכיון שאמרה תורה כסף כדכתי' כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים ואי אתה מוצא מטבע כסף מוזכר בתורה פחות ממעה שהיא גרה כדמתרגמינן עשרים גרה השקל עשרין מעין אין לך לחייב בפחות ממטבע זה וכתיב כלים דהוו שנים אף כסף שנים כדא' וכתב הרב ז"ל ולפי שזה שהצריכו להיות כפירת הטענה ב' כסף היא מדבריהם עשו אותה ב' כסף של ירושלם שהן ב' מעין ולא עשו אותה ב' שקלים דמשמע דכפירה ב' כסף לא הויא אלא מדרבנן ובגמרא ילפינן לה מקרא כדאמרינן לעיל והרב עצמו ז"ל בראש הפרק כתב אין מודה מקצת חייב מן התורה עד שיודה בפרוטה ויכפור בשתי מעין כסף דמשמע דסבירא ליה דהודאת פרוטה וכפירת ב' מעין הוו דאוריתא ואפשר לומר שמה שכתב בראש הפרק אין מודה במקצת חייב שבועה מן התורה עד שיודה בפרוטה וכו' לא קאי אלא אעד שיודה בפרוט' כדדייק לישניה דנקיט אין מודה במקצת חייב וכו' ולא נקט נמי כופר במקצת דבהודאה דנפיק מדכתיב כי הוא זה משמע פשטיה דקרא דהוי לפחות פרוטה דבציר מינה לא הוי ממון אבל בכפירה אי בעיא שתי מעין או שתי שקלים לא הוי אלא מדרבנן כדקאמר הכא ולפי שזה שהצריכו להיות כפירת הטענה ב' כסף היא מדבריהם וכו' ולא הזכיר הודאה פרוטה ונראה לי דהאי דרשא דתנהו ענין לכפירה דבעיא ב' מעין דהוי אסמכתא ואפשר עוד לומר דהודאה וכפירה הוי מן התורה כמו שכתב בראש הפרק ומה שכתב כאן בכפירת הטענה ב' כסף שהיא מדבריהם רוצה לומר שלמדוה חכמים בהיקש' וכמה כלים וכו' דהנלמד משלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהם או בהיקש קרוי לדעתו מדרבנן כמו שהשריש בי"ד עקרים שבספר המצוה שלו ואפילו הכי דינם מן התורה וכמו שפירש דבריו הרב ר' שמעון בר צמח ז"ל בפי' האזהרות אשר לו.

הלכה ה

כלים אין משערין את דמיהם אפילו עשר מחטין בפרוטה וטוענו ב' מחטין והודה באחד וכפר באחד חייב שבועה מן התורה דכתיב כסף או כלים כל הכלים ככסף ואמרינן התם לפיכך יצאו כלים למה שהן להתחייב עליהן בכל שהן דהוה ליה למכתב כי יתן איש אל רעהו כספים ואנא אמינא מה כספים שנים וכו' אלא כתב כלים לומר דהוי דבר

חשוב שראוי לעשות בו מלאכה ובא למעט כלי גרוע כגון מרוקא שהוא גרעין תמרה שמחליקין בו את הקלף. טענו כסף וכלים והודה באחד מהם וכפר באחר בדינו חייב.

הלכה ו

העיד עליו עד אחד כשכפר פרוטה חייב שבועת עד א' וכן שבועת שומרים לא הויא בבציר מפרוטה דלא הוי ממון.

הלכה ח

טענו חטים והודה לו בשעורים פטור וכדאמ' לעיל פרק א' דבעיא הודאה ממין הטענה וכן כל שאינו ממין הטענה. טענו ב' מינים והודה לו בא' מהם הוי הודאה ממין הטענה ונשבע ואפילו לא הספיק לטעון המין הב' כשהודה בו הנטען בערמה חייב כאלו טענו מעיקרא שתי מינין. הלואה או פקדון או נזק הכל מין אחד הוא לענין שבועה:

פרק ד

הלכה א

אין מודה במקצת חייב שבועה עד שיטעננו בדבר שבמדה או משקל או מנין ויודה לו בקצת מה שטענו כדאמרינן התם פרק שבועת הדיינים דף מ"ג ופירש ריב"א דנפקא לן מההיא דדרשי' בריש מרובה שלמה למעוטי דבר שאינו מסוים והיינו שלא במשקל ומדה ומנין ובמכלתא מפיק לה מכסף או כלים מה כסף דבר שבמנין אף כל וכו'.

הלכה ד

הודה במה שלא היה יכול לכפור כמו בחוב שבשטר לא הוי מודה מקצת דלא חייבו הכתוב שבועה במה שכפר אלא מפני שהודה ומה שהודה לא הויא הודאה כיון שלא היה יכול לכפור כדא'. כל שחייב שבועה בשאר הפרק הוי משום מודה מקצת וכל שאינו יכול לישבע במודה מקצת משלם כדילפינן לעיל מדכתיב שבועת ה' תהיה בין שניהם וגו' והיכא דאינו יכול לישבע משלם:

פרק ה

הלכה א

אלו דברים שאין נשבעין עליהן מן התורה הקדשות דכתיב כי יתן איש אל רעהו פרט להקדש כסף או כלים פרט לקרקעות ולעבדים שהוקשו להם ושטרות אין גופן ממון ככסף וכלים וכדא' התם פרק שבועת הדיינים גבי שומרין והכא נמי כתיב כי הוא זה דמיירי במודה מקצת וכן שבועה על ידי עד אחד נתמעטו קרקעות וחבריהם כשם

שנתמעטו בשבועת שומרים ושבועה מודה מקצת והיינו טעמא משום דכל ששנים מחייבין אותו ממון אחד מחייבו שבועה ואם העידו ב' על שומר חנם שפשע חייב ובקרקעות פטור וכשם שהורע כחן של שנים עדים בתשלומין לגבי שומרים בקרקעות הורע כח האחד לענין שבועה וכמו שהאריך הר"ן ז"ל פרק שבועת הדינים.

הלכה ג

טענו כלים וקרקעות אם יש כפירה והודאה בכלים חייב שבועה אף הקרקעות ע"י גלגול.

הלכה ד

ענבים העומדות ליבצר וכיוצא בהן הוו כמטלטלין ואם צריכין לקרקע הרי הן כקרקע כיון שצריכות לו. שכירות קרקע אחר הזמן הוי כתביעת ממון.

הלכה ט

אין נשבעין על טענת קטן דאיש כתיב בפרשה בשבועת שומרים ומודה מקצת וכן בעד אחד לא יקום עד אחד באיש וכן טענת חרש ושוטה אינם כלום:

פרק ו

הלכה א

התובע והנתבע חייבין לברר טענותיהם כדי שהדיינים ידונו ביניהם בצדק. כל שהוחזק כפרן בב"ד בטענתו משלם שכיון שבאו עדים והכחישו טענתו נשארה טענת התובע אמיתית.

הלכה ו

כל הודאה שלא אמר התובע או הנתבע אתם עדי יכול הנתבע להכחיש או לומר משטה הייתי או שלא להראות עצמו עשיר:

פרק ז

הלכה א

הודה בפני שנים דרך הודאה אינו יכול לומר משטה הייתי אבל יכול לומר שלא להראות עצמי עשיר הודיתי.

הלכה ה

כל עדות או הודיה בב"ד הויא כמלוה הכתובה בשטר לענין שאינו יכול לומר פרעתי היכא דלא הוה ציית דינא דחזקה הוא שלא פרע.

הלכה ז

הודה שחייב ואחר כך אמר נזכרתי שפרעתי והרי העדים הרי זו עדות מועלת.

הלכה ח

יש לטוען לחזור ולטעון טענה אחרת בב"ד כל שלא באו עדים והכחישוהו על טענתו האחרונה ולא יצא מבית דין:

פרק ח

הלכה א

כל המטלטלין בחזקת זה שהן תחת ידו הן אפילו הביא התובע עדים שמטלטלים הללו ידועין לו שמא נתנם או מכרם. ואם היו דברים העשוים להשאיל ולהשכיר והיו נראים ביד מי שהם עתה הרי התובע נוטל כליו והולך כיון שיש לו עדים שהם ידועים לו והן עשוים להשאיל ולהשכיר ואם לא טען עליהן שאלה או שכירות אלא שנגנבו ממנו אינו מוציאם מיד מי שהם. נזקקין לתובע תחלה כדילפינן בב"ק:

פרק ט

הלכה א

אומן אין לו חזקה אפי' בכלים שאינם עשויין להשאיל ולהשכיר בדאיכא עדי ראיה ויש לבעל הבית עדים שהם ידועים לו.

הלכה ד

מי שנכנס לביתו של חברו וכו' נראה דהא אינו נאמן משום דהוי חזקה שהשאילם לו כיון שאין עשוי למכור כליו ואין דרכו של מוציא להצניע הכלים תחת כנפיו והכלים עצמן אין דרך בני אדם להצניעם. ואם הם כלים העשויים להשאיל בכל גוונא אינו נאמן המוציא ואפילו יורש שלו וכן גוזל דקלו של פלוני שאמר שמכרו לו או יורד לתוך שדהו וכו' הוי חזקה שאין אדם מעיז פניו לאכול פירות שאינם שלו וחזקה מדאוריתא כדילפינן בדוכתא.

הלכה ז

שנים מוחזקים בדבר א' מה"ת חולקין ושבועה מתקנת חכמים:

פרק י

הלכה א

הגודרות אין להם חזקה כדאמר ר"ל פרק חזקת כיון שהיא הולכת מעצמה ולכך אם לא הביא ראיה תחזור הבהמה לבעליה ואם היתה שמורה או מסורה לרועה הרי היא בחזקתו וכן העבד אם החזיק ונשתמש בו שלש שנים הוי בחזקתו:

פרק יא

הלכה א

הקרקעות בחזקת בעליהן עד שיביא ראיה המחזיק שלקחם ואם החזיק בה ג' שנים רצופות אינו צריך להביא ראיה דעד ג' שנים חזקה דמזדהר אינש בשטרא טפי לא וחזקה היא גם כן שאם לא מכרה לו לא היה מניחה שלש שנים בידו והיה מוחה בו. וצריך מחאה כל סוף שלש שנים ואם הביא המחזיק עדים שבעל השדה קבץ הפירות ונתן לו לאלתר הויא חזקה כל שלא אמר לפירות הורדתיו דחזקה הוא שאם לא מכרה לא היה משמשו בשדה:

פרק יב

הלכה א

כל הנאמר בפרק זה שהוא חזקה אין לבעלים הראשונים זכות דחזקה היא שאלו היתה שלו היה מוחה בו וכדאמרינן:

פרק יג

הלכה א

כל מי שאין מקפידין עליו אם אכל אין אכילתו ראיה אפי' לא מיחו בו דחזקה היא שאין אדם מקפיד על אומנין ואריסין וחבריהם:

פרק יד

הלכה א

כל שאין אכילתן שלש שנים ראיה אם הביאו עדים לטענתן ראייתן ראיה חוץ מן הגזלן והבעל בנכסי אשתו וכן הגוי והבא מחמת הגוי הרי הוא כגוי ואין מחזיקין בנכסי

קטן וכן בורח מחמת נפשות וכל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה וכן נמצא שטרו בטל דסברא הוא דאין חזקתן חזקה:

פרק טו

הלכה א

מי שהחזיק בשדה שלש שנים או שהיה לו שטר שלקחה מהמערער עליו הרי היא בחזקתו. כל המחזיר פירות שאכל הוי משום דאיגלאי מילתא שלא היתה השדה שלו.

הלכה ד

שנים עוררין על השדה כל דאלים גבר כיון ששניהם שוין בה בראיות כל דאלים גבר ותהיה בידו עד שיברר המערער שהיא שלו ולא אמרינן יחלוקו כדאמרינן בעלמא משום דאיכא למיקם עלה דמילתא שמא יבואו עדים.

הלכה ו

כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה. כל מי שמעמידין השדה בידו אינו משום חזקה וסברא דהוי שלו:

פרק טז

הלכה א

מי שהעיד במכר השדה או במכר סברא היא שאין לו בה כלום באכילת פירות.

הלכה ו

מי שהוא מחוייב שבועה ואינו יכול לישבע משלם דפירות שאכל מטלטלין נינהו והיה חייב שבועה מן התורה בעד אחד ואינו יכול ולכך משלם.

הלכה ט

אסור לטעון טענת שקר כדכתיב מדבר שקר תרחק: